

DOI 10.51558/2490-3647.2025.10.1.177

UDK 811.133.1'367.625

Primljeno: 29. 03. 2025.

Pregledni rad

Review paper

Lejla Tekešinović

KONKODICIONALNE NEZAVISNOSLOŽENE REČENICE U FRANCUSKOM JEZIKU

U radu se razmatraju nezavisnosložene rečenice u francuskom jeziku u kojima se prepoznaje semantički odnos kondicionalnosti. Riječ je o dvodijelnim koordiniranim i jukstaponiranim rečeničnim strukturama koje se tipološki razlikuju. U gramatikama francuskog jezika navode se pojedini tipovi ovih struktura kako bi se pokazalo da se kondicionalnost na nivou složene rečenice može iskazati i parataksički ali se pri tom obično ne daje jasan i sistematičan uvid u to koji se tačno tipovi rečenica mogu smatrati *kondicionalnim nezavisnosloženim*. Generalno se zapravo stiče dojam da ove konstrukcije nisu detaljnije razmatrane niti opisane pa će stoga u ovom radu naglasak biti na deskriptivnoj analizi primjera ovih rečeničnih struktura preuzetih uglavnom iz gramatika i naučnih radova s ciljem da se utvrdi o kojim se tačno tipovima rečenica radi i koja su njihova glavna gramatička i semantička obilježja, odnosno koji su njihovi najbitniji konstitutivni elementi. Pored toga, cilj je također da se sagledaju i opišu određene specifičnosti koje u pojedinim kontekstima dolaze do izražaja prilikom semantičke interpretacije ovakvih rečeničnih struktura.

Ključne riječi: kondicionalnost; koordinirane rečenice; jukstaponirane (asindetske) rečenice; temporalnost; kauzalnost

1. UVOD

Kondicionalnost (pogodbenost) se na nivou složene rečenične strukture izražava zavisnim kondicionalnim rečenicama uz upotrebu različitih vezničkih sredstava među kojima se *si* izdvaja kao kondicionalni veznik *par excellence*:

Si tu viens ici, tu auras une surprise.

Si tu venais ici, tu aurais une surprise.

Si tu étais venu ici, tu aurais eu une surprise.

Međutim, kondicionalnost se jednako može izraziti i parataksički, tj. nezavisnosloženom rečenicom, kao u primjeru (1) u kojem je glagol prve rečenice u imperativu:

(1) *Viens ici et tu auras une surprise!* (Abeillé, Godard 2021: 1796)

Isti je slučaj s primjerima (2) i (3):

(2) *Continue ainsi et tu auras des ennuis!* (Ibid.)

(Si tu continues ainsi, tu auras des ennuis.)

(3) *Avance et je te casse la figure!* (Ibid. 1557)

(Si tu avances, je te casse la figure.)

Očigledno je, dakle, da rečenice (1-3) stoje u istom semantičkom odnosu kondicionalnosti bez obzira na određene sintaksičke razlike koje postoje između, u ovom slučaju, koordinirane strukture s veznikom *et* u kojoj je, kako vidimo, sasvim prirodna upotreba imperativa, i zavisne kondicionalne rečenice u kojoj to nije slučaj.

Kondicionalne nezavisnosložene rečenice su dvodijelne rečenične strukture čija semantička interpretacija u prvom redu ovisi o sadržaju prve i druge rečenice te o njihovom logičkom suodnosu, što također uključuje i svijest o izvanjezičkoj realnosti. Kondicionalnost međutim nije uvijek jednostavno precizno odrediti, odnosno razgraničiti u prvom redu od temporalnosti i kauzalnosti, što je posebno naglašeno upravo u nezavisnosloženim rečeničnim strukturama u kojima dolazi do interferencije ovih semantičkih relacija. Stoga Palić (2019) s pravom ističe da je jednoznačno gramatičko kodiranje semantičke relacije kondicionalnosti jedino moguće zavisnosloženom rečenicom s kondicionalnom klauzom jer interakcija veznika i oblika predikata u glavnoj i zavisnoj klauzi dokida moguću višesmislenost. Takva je konstrukcija s gledišta semantičke relacije kontekstualno neuvjetovana i, kako zaključuje, najpoželjnija za obilježavanje kondicionalnosti. Ispitujući vezu uzroka s kategorijom uslova, Kovačević (1988) nalazi da je uzrok uvijek realni (faktivni) uslov, dok je uslov potencijalni (zamišljeni) uzrok pa se razlika između te dvije kat-

egorije u jeziku ogleda u odnosu mogućnost (uslov) – stvarnost (uzrok). Sinkretizam uslovnog i uzročnog značenja u jeziku, ističe dalje, ocrta se samo u sferi realno mogućeg, zapravo u slučajevima gdje je spoznati uslov postao realan ali još nije konstatovan kao takav, pa je predstavljen jezičkom formom za moguće a ne za stvarno¹.

Kad je riječ o jukstaponiranim rečenicama, Abeillé i Godard (2021) ukazuju na to da se kondicionalna semantička relacija u takvim rečeničnim strukturama (*juxta-position conditionnelle*) može različito interpretirati pri čemu se u prvi plan izdvaja uzročno-posljedični odnos pa se u tom kontekstu razlikuje kauzalna i abduktivna relacija² (*relation abductive*):

1. kauzalna relacija – sadržaj prve rečenice predstavlja uzrok onoga što se kazuje drugom:

J'ai un coup de cafard, je regarde une vidéo. (Si j'ai un coup de cafard, je regarde une vidéo.)

2. abduktivna relacija – sadržaj druge rečenice predstavlja uzrok onoga što se kazuje prvom rečenicom kao u primjeru:

Paul est en retard, il a eu un problème. (S'il est en retard, c'est qu'il a eu un problème.)

Pored toga, moguća je, kako navode, i pragmatička interpretacija:

Votre bébé régurgite, il existe des laits épaissis.

(Si votre bébé régurgite, je vous informe qu'il existe des laits épaissis.)

Dok je naprotiv manja mogućnost za metalingvističku (*Si l'on peut dire*) i kontrastivnu interpretaciju (*Si Paul est grand, son frère est petit.*) ovakvih rečeničnih struktura (*ibid.*).

U nastavku rada ćemo vidjeti koji se to zapravo tipovi kondicionalnih nezavisnosloženih rečenica koriste u francuskom jeziku, koja su njihova glavna sintaksičko-semantička obilježja te u kojim slučajevima dolazi do interferencije spomenutih semantičkih vrijednosti.

---

1 O vezi između kondicionalnosti i kauzalnosti na planu subordinacije detaljnije vidjeti u Nazarenko (2000). Popović (2016) u tom kontekstu konstatuje da je pojam kauzalnosti blizak irealnom tipu kondicionalnih rečenica, kojima se izražava uslov koji je spriječio realizaciju posljedice pa se stoga negacija irealnog uslova može shvatiti kao uzrok:

S'il avait été pressé, il aurait pris l'avion. / Da je žurio, otputovao bi (tj. bio bi otputovao) avionom.

Il n'a pas pris l'avion parce qu'il n'était pas pressé. / Nije otputovao avionom zato što nije žurio.

2 Abdukcija predstavlja treći način logičkog zaključivanja, pored dedukcije i indukcije. Dok kod deduktivnog zaključivanja konkluzija nužno slijedi iz premise, kod induktivnog i abduktivnog zaključivanja konkluzija slijedi samo iz vjerojatnosti. (*Hrvatska enciklopedija*, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/abdukcija>).

2. TIPOVI KONDICIONALNIH NEZAVISNOSLOŽENIH REČENICA

Na osnovu uvida u gramatike i relevantne naučne radove, zaključili smo da u francuskom jeziku postoji šest tipova kondicionalnih nezavisnosloženih rečenica koje smo ovdje izdvojili prema osnovnim sintaksičko-semantičkim obilježjima prve od dvije koordinirane ili jukstaponirane rečenice. Kako bismo potvrdili da je semantička veza među rečenicama u primjerima koji slijede kondicionalna, transformisat ćemo ih tako što ćemo prvu rečenicu zamijeniti zavisnom kondicionalnom s veznikom *si*.

2.1. Rečenice u imperativnom modalitetu

Pored već navedenih rečenica, primjeri (4), (5) i (6) jednako potvrđuju upotrebu imperativa u prvoj rečenici kao i mogućnost njene kondicionalne interpretacije:

(4) *Remplacez la mortalité par sa soeur l'antinatalité, et vous aurez une des raisons immédiates du dépeuplement de notre beau pays.* (Sandfeld 1936: 355)

(Si vous remplacez la mortalité ..., vous aurez une des raisons ...)

(5) *Dis-moi qui tu hantes, et je te dirai qui tu es. / To jest: Si tu me dis qui tu fréquentes, je te dirai ce que tu vaux moralement.* (Le Bidois, Le Bidois 1938: 523)

(6) *Frappez, et l'on vous ouvrira.* (Riegel, Pellat, Rioul 1999: 332)
(Si vous frappez, l'on vous ouvrira.)

Ovako upotrijebljen imperativ u literaturi se opisuje kao fiktivni (Grevisse 1993), pseudo (Abeillé, Godard 2021) ili kondicionalni imperativ (Palić 2019).

Jayež i Dargnat (2009) u ovom slučaju govore o pseudo-imperativnim rečenicama koje imaju kondicionalnu interpretaciju navodeći pri tom identičnu konstrukciju u engleskom jeziku:

Come near (and) I'll show you. → If you come near, I'll show you.

Pranjковиć (1984) ovakve strukture spominje u kontekstu uzročno-posljedičnog odnosa navodeći da koordinirane rečenice s uzročno-posljedičnim odnosom mogu biti strukturirane i tako da predikat prve klauze bude izražen oblikom imperativa, a predikat druge oblikom futura I (*Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti.*).

Razmatrajući istovjetne konstrukcije u bosanskome jeziku, Palić (2019: 163) precizira da se značenje kondicionalnog imperativa može formulirati na sljedeći način: “ako uradiš X, budi siguran u to da će se desiti Y“. Ovo značenje on naziva značenjem *gotovosti* i(li) *neizbježnosti* te smatra da je ono prisutno u svakoj upotrebi kondicionalnog imperativa, što također potvrđuju naši gornji primjeri na francuskom jeziku.

Kondicionalnim imperativom govornik ne poziva adresata da izvede imperativnu akciju, nego da obrati posebnu pažnju na označenu situaciju jer je ona iz nekog razloga za njega posebno bitna (ibid.).

U ovakvim je konstrukcijama, dakle, glagol prve rečenice (P1) u imperativu, dok je glagol druge rečenice (P2) u futuru ili prezentu, s tim da P1 može biti i u konjunktivu (*que + subjunctif*) ukoliko se imperativni modalitet odnosi na 3. lice. Takve strukture jednako mogu biti u semantičkom odnosu kondicionalnosti:

(7) *Qu'il vienne et il aura affaire à moi!* (Abeillé, Godard 2021: 1557)

(*S'il vient, il aura affaire à moi!*)

(8) *Qu'il se fasse attendre encore un quart d'heure, et je m'en vais.*

(Riegel, Pellat, Rioul 1999: 323)

(*S'il se fait attendre encore un quart d'heure, je m'en vais.*)

Sljedeći pak primjer pokazuje da *que* u ovoj upotrebi može i izostati:

(9) *Fasse le ciel que tu aies beaucoup d'enfants, et tout ira bien.*

(*Si le ciel fait ...*)

(Sandfeld 1936: 355)

Ponekad je, međutim, u ovakvim rečeničnim strukturama moguća dvojaka semantička interpretacija pa se tako u primjerima (4), (5) i (6) istovremeno uočava odnos vremenske sukcesivnosti u kojem veznik *et* dobiva značenje *et ensuite, et alors, et puis*, što upućuje na srodnost između kondicionalnosti i temporalnosti:

(4a) *Remplacez [d'abord] la mortalité par sa soeur l'antinatalité, et vous aurez une des raisons immédiates du dépeuplement de notre beau pays.*

(5a) *Dis-moi [d'abord] qui tu hantes, et je te dirai qui tu es.*

(6a) *Frappez [d'abord], et l'on vous ouvrira.*

Kondicionalna semantička interpretacija jednako je kompatibilna s veznikom *ou* (Abeillé, Godard 2021) koji se, kako zapaža Guberina (1954), nikako *a priori* ne može dovesti u vezu sa uvjetom. Primjeri (10) i (11) potvrđuju upotrebu kondicio-

nalnog imperativa u prvoj rečenici kao i mogućnost njene transformacije u zavisnu kondicionalnu rečenicu s veznikom *si* koja je u ovom slučaju u negativnoj formi:

- (10) *Appelle ou tu auras des ennuis! (Si tu n'appelles pas, tu auras des ennuis.)*
(11) *Arrête ou tu vas avoir affaire à moi! (Si tu n'arrêtes pas, tu vas avoir affaire à moi.)*

Primjeri (10a) i (11a) pokazuju da semantička interpretacija zadnja dva primjera u isto vrijeme može uključivati i kauzalnost:

- (10a) *Appelle car si tu n'appelles pas, tu auras des ennuis.*
(11a) *Arrête car si tu n'arrêtes pas, tu vas avoir affaire à moi.*

Veznik *et* u ovakvim rečeničnim strukturama nije obavezan za razliku od veznika *ou* (Abeillé, Godard 2021), tako da njegovim izostavljanjem nastaju asindetske konstrukcije sa kondicionalnom semantičkom interpretacijom:

- (2a) *Continue ainsi, tu auras des ennuis! (Si tu continues ainsi, tu auras des ennuis.)*
(3a) *Avance, je te casse la figure! (Si tu avances, je te casse la figure.)*

Izostavljanjem veznika *et* u primjerima (1), (4), (5), (6) i (7) do izražaja dolazi sukcesivnost radnji pa je sljedeće primjere jukstaponiranih rečenica jednako moguće transformirati u zavisne vremenske rečenice s veznikom *quand*:

- (1a) *Viens ici, tu auras une surprise!*
(*Si / Quand tu viens ici, tu auras une surprise.*)
(4b) *Remplacez la mortalité par sa soeur l'antinatalité, vous aurez une des raisons immédiates du dépeuplement de notre beau pays.*
(*Si / Quand vous remplacez la mortalité..., vous aurez une des raisons ...*)
(5b) *Dis-moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es.*
(*Si / Quand tu me dis qui tu hantes, je te dirai qui tu es.*)
(6b) *Frappez, l'on vous ouvrira.*
(*Si / Quand vous frappez, l'on vous ouvrira.*)
(7a) *Qu'il vienne, il aura affaire à moi!*
(*Si / Quand il vient, il aura affaire à moi!*)

U ovim su primjerima, kako vidimo, moguće po dvije ravnopravne semantičke interpretacije, tako da su, izdvojene ovako iz nekog šireg i preciznijeg konteksta, ove rečenice dvosmislene.

2.2. Rečenice u prezentu

Jayez i Dargnat (2009: 248) u ovom slučaju govore o pseudo-izjavnim rečenicama (*P-declaratives*) tipa: *Tu t'approches (et) je te montre*³.

Kod ovog tipa nezavisnosloženih rečenica s kondicionalnom interpretacijom oba su glagola u prezentu s tim da opet prva rečenica podliježe ovoj semantičkoj interpretaciji pa se prezent u prvoj rečenici naziva kondicionalnim prezentom (v. Palić 2019):

- (12) *Il fait un pas de plus (et) il tombe.* (Abeillé, Godard 2021: 1796)
(*S'il fait un pas de plus, il tombe.*)
- (13) *Tu fais un pas de plus, (et) tu es mort.*
(*Si tu fais un pas de plus, tu es mort.*) (Ibid. 1552-1553)
- (14) *Tu continues, (et) je te vire pour la paix et la tranquillité de toute la communauté. C'est mon rôle de la protéger des trublions.*
(*Si tu continues, je te vire pour la paix et la tranquillité ...*) (Ibid. 1570)

Kondicionalna semantička interpretacija primjera (12-14) ostaje i ukoliko se veznik *et* izostavi dok je u primjerima (15) i (16) ta interpretacija otežana zbog interferencije kondicionalnosti i temporalnosti. Naime, u primjerima (15) i (16) prezentom se označava radnja/situacija koja se ponavlja (*présent d'habitude*), odnosno do izražaja dolazi iterativni aspekt (*aspect itératif*). Prema tome, u ovim je primjerima prvu rečenicu jednako moguće transformirati u zavisnu kondicionalnu pomoću veznika *si* – koji se u ovakvoj upotrebi naziva još “iterativno si“ (*si itératif*, up. Monneret, Rioul 1999: 275) – i u zavisnu temporalnu rečenicu s veznicima *quand* i *chaque fois que*:

- (15) *Moi, j'ai faim, je prends du chocolat.* (Abeillé, Godard 2021: 64)
(*Si / Quand / Chaque fois que j'ai faim, je prends du chocolat.*)
- (16) *J'ai un coup de cafard, je mets une cassette vidéo jusque les 3-4 heures du matin.* (Ibid. 1570)
(*Si / Quand / Chaque fois que j'ai un coup de cafard, je mets une cassette video ...*)

---

3 Up. u engleskom: *You come near (and) I show you.* – i u bosanskoj jeziku: *Razgovaraš s njima, i odmah te smatraju izdajnikom. – Dobro se odijevaš, i bit ćeš vrlo zapažen. – Samo kućneš, i neko se odmah pojavi.* (Palić 2019: 166-167).

Kad je riječ o književnom i njegovanom jeziku (*le français soutenu*), u prvoj se rečenici može pojaviti inverzija subjekta kao u primjeru (17) u kojem je, pored kondicionalne, istovremeno moguća kauzalna i temporalna interpretacija (iterativni aspekt), što još jednom potvrđuje srodnost ovih semantičkih relacija:

- (17) *La tempête menace-t-elle, les voiliers se hâtent de regagner le port.*
(Riegel, Pellat, Rioul 1999: 138)
(*Si / Pour peu que la tempête menace, les voiliers se hâtent de regagner le port.*)

U ovom kontekstu parafraza, kako vidimo, može uključiti i veznički izraz *pour peu que* koji jednako potvrđuje kondicionalnu semantiku.

- (*Comme / Quand / Chaque fois que la tempête menace, les voiliers se hâtent de regagner le port.*)

Da se ovaj tip rečenice (P1-*présent*, P2-*présent*) također može pojaviti u upitnom modalitetu (Abeillé, Godard 2021: 1570; Jayez, Dargnat 2009: 249) potvrđuje primjer (18):

- (18) *Tu écris tes mémoires, tu leur donnes quel titre?*
(*Si tu écris tes mémoires, tu leur donnes quel titre?*)

Primjer (19) pak potvrđuje da je u drugoj rečenici, pored prezenta, moguća i upotreba imperativa, tj. da u pitanju može biti kombinacija P1-*présent*, P2-*impératif*:

- (19) *Tu as faim, prends du chocolat!* (Abeillé, Godard 2021: 1571)
(*Si tu as faim, prends du chocolat!*)

2.3. Rečenice u imperfektu

U literaturi koja se odnosi na francuski jezik nalazimo i primjere rečenica sa imperfektom / P1-*imparfait*, (*et*) P2-*imparfait* / koje u određenom kontekstu također dopuštaju kondicionalnu semantičku interpretaciju (20-22):

- (20) *Victor passait le pied et il tombait.*
(*Si Victor avait passé le pied, il serait tombé.*) (Abeillé, Godard 2021: 1796)
- (21) *Il prenait le tram, (et) il était à l'heure.*
(*S'il avait pris le tram, il aurait été à l'heure.*) (Ibid. 1570, 1571)
- (22) *Il restait une minute de plus, il était mort.*
(*S'il restait une minute de plus, il était mort.*) (Ibid. 1569)

I u sljedećem primjeru, ovog puta iz književnog teksta, prepoznaje se kondicionalna semantička interpretacija, u ovom slučaju asindetske rečenične strukture sa

imperfektom u obje rečenice. Kontekst je takav da transformacija prve u zavisnu kondicionalnu rečenicu uključuje upotrebu iterativnog *si*:

- (23) *Le bruit des pas lui faisait mal; on s'en allait, la solitude lui devenait odieuse;*
revenait-on près d'elle, c'était pour la voir mourir, sans doute.
(Flaubert) (Wagner, Pinchon 1962: 498)
(*Si l'on s'en allait, la solitude lui devenait odieuse...*)

Imperfekt ovdje, jednako kao i prezent u prethodnom tipu rečenica, ukazuje na radnju, tj. situaciju koja se ponavljala, odnosno ima iterativnu vrijednost, što je jedna od njegovih osobnosti u francuskom jeziku (*imparfait d'habitude*), tako da je i ovdje moguća temporalna interpretacija: *Quand / Chaque fois qu'on s'en allait, la solitude lui devenait odieuse....* Pored toga, vidimo da se u drugom dijelu ovog primjera pojavljuje ista rečenična struktura s potpuno istom semantičkom interpretacijom s tim da je u prvom rečenici sada prisutna inverzija subjekta:

Le bruit des pas lui faisait mal; on s'en allait, la solitude lui devenait odieuse; revenait-on près d'elle, c'était pour la voir mourir, sans doute.
(*Si/Quand / Chaque fois qu'on revenait près d'elle, c'était pour la voir mourir, sans doute.*)

Iterativnost je naglašena i u primjeru (24), ponovo sa inverzijom subjekta u prvom dijelu i semantički praznim elementom *que* čija upotreba nije obavezna:

- (24) *Était-il heureux, (qu)'il chantait.* (Abeillé, Godard 2021: 64)
(*Si / Quand / Chaque fois qu'il était heureux, il chantait.*)

Ovdje se također može kontekstualno inferirati i uzročno-posljedična veza:

Comme il était heureux, il chantait.

Primjer (25), u kojem se pojavljuju dvije rečenične strukture tipa P1: *imparfait*, P2: *imparfait* uz inverziju subjekta u prvom dijelu, jednako potvrđuje iterativnu interpretaciju kao i primjer (26):

- (25) *Entrouvrait-il un placard, c'était un fatras nauséabond. Risquait-il un œil dans le tiroir du bureau, il tombait sur des coquillages et des peaux de banane semi-fossilisées (...).*
(*Si / Chaque fois qu'il entrouvrait un placard..., si / chaque fois qu'il risquait un œil dans le tiroir...*) (Abeillé, Godard 2021: 1560)

- (26) *Commençait-il à parler, nous nous bouchions les oreilles.* (Von Wartburg, Zumthor 958: par. 198, a)
(*Si/Quand / Chaque fois qu'il commençait à parler, nous nous bouchions les oreilles.*)

Da se iterativnost kod ovog rečeničnog tipa isključivo može povezati sa upotrebom imperfekta u obje rečenice, potvrđuje primjer (27) u kojem nailazimo na drugačiju kombinaciju vremena (P1: *imparfait*, et P2: *conditionnel passé*):

- (27) *Tu appuyais sur ce bouton, et la bombe aurait explosé.* (Caudal 2018:56)
(*Si tu avais appuyé sur ce bouton, la bombe aurait explosé.*)

2. 4. Rečenice bez glagola u prvom dijelu strukture

Postoje i takve kondicionalne nezavisnosložene rečenice u kojima u prvom dijelu nema glagola, odnosno gdje je kondicionalni element sveden na nominalnu ili pak prijedložnu sintagmu koja se na osnovu kontekstualne informacije može transformirati u zavisnu kondicionalnu rečenicu⁴. Primjer ovog tipa rečenice navode Von Wartburg i Zumthor (1958: par. 198, a):

- (28) *Un mot de plus, (et) je me bouche les oreilles.*
(*Si tu dis un mot de plus, je me bouche les oreilles.*)

Ovdje se zapravo može govoriti o elipsi glagola prve rečenice koji se u datom kontekstu podrazumijeva: [*Tu dis*] *un mot de plus, (et) je me bouche les oreilles.*

Autori *Velike gramatike francuskog jezika* također navode primjere ovakvih konstrukcija kao i njihove transformacije u zavisnosložene strukture s kondicionalnom rečenicom:

- (29) *Un mot de plus, (et) je m'en vais!*
(*Si tu dis un mot de plus, je m'en vais.*)
- (30) *Avec Pierre dans les buts, on gagnait.*
(*Si Pierre était dans les buts, on gagnerait.*)
- (31) *Avec un peu plus de temps, on gagnait.*
(*Si l'on avait eu plus de temps, on aurait gagné.*)
- (32) *Sans cette fichue entorse, j'aurais fait la course.*
(*Si je n'avais pas eu cette entorse, j'aurais fait la course.*) (Abeillé, Godard 2021: 1570, 1571)

---

4 Up. u bosanskoj jeziku: *Još jedna greška, i gotovo je! – Samo malo odmora, i odmah je sve bolje.* (Palić 2019: 166).

Navedeni primjeri pokazuju da je upotreba veznika *et* u ovakvim strukturama moguća ukoliko se u prvom dijelu nalazi imenska sintagma (GN), odnosno P1: GN, (*et*) P2, što međutim nije slučaj ako se u prvom dijelu strukture pojavljuje prijedložna grupa (GP), odnosno P1: GP, P2. Također vidimo da glagol druge rečenice može biti u prezentu, imperfektu ili u kondicionalu perfekta.

2. 5. Rečenice u kondicionalu

Riječ je o strukturama u kojima se oba glagola pojavljuju u prezentu ili perfektu kondicionala⁵ i gdje je također moguća upotreba prethodno spomenutog semantički praznog elementa *que*. Naime, *que* se u ovakvoj upotrebi ne može smatrati veznikom koji uvodi zavisnu rečenicu jer i ovdje, kao i u prethodno spomenutim strukturama, prva rečenica zapravo odgovara zavisnoj (što svaki put potvrđuje njena transformacija u zavisnu rečenicu), a druga glavnoj rečenici. Stoga se ovo *que* prije može smatrati partikulom (Wagner, Pinchon 1962: 502, par. 595), a konstrukcija u kojoj se pojavljuje označava se terminom “obrnuta subordinacija“ (*subordination inverse*)⁶.

- (33) *Vous viendriez, je serais ravi. / Vous viendriez que je serais ravi.*
(*Si vous venez, je serais ravi.*) (Abeillé, Godard 2021: 1569)
- (34) *Vous m'offririez des fleurs, je les refuserais!* (Ibid. 1570)
Vous m'offririez des fleurs que je les refuserais!
(*Si vous m'offriez des fleurs, je les refuserais.*)
- (35) *La route aurait été plus sèche, l'accident ne se serait pas produit.*
(Riegel, Pellat, Rioul 1999: 138)
(*Si la route avait été plus sèche, l'accident ne se serait pas produit.*)

Primjere ovakvih konstrukcija često nalazimo u književnom jeziku (primjer 36):

- (36) *Les salons que ces messieurs traversèrent au premier étage, avant d'arriver au cabinet du marquis, vous eussent semblé, ô mon lecteur, aussi tristes que magnifiques. On vous les donnerait tels qu'ils sont, que vous refuseriez de les habiter; c'est la patrie du bâillement et du raisonnement triste.* (Stendhal) (Wagner, Pinchon 1962: 363)
(*Si l'on vous les donnait tels qu'ils sont, vous refuseriez de les habiter.*)

---

5 Ta je mogućnost isključena u zavisnoj kondicionalnoj rečenici koju uvodi veznik *si*: **Si + conditionnel présent / passé* - ali je dopuštena uz kondicionalne veznike izraze *au cas où, dans le cas où, pour le cas où*:
Au cas où tu aurais besoin de mon aide, viens me chercher. (Varga 2005: 109 -110)

6 V. Riegel, Pellat, Rioul (1999: 318, 478). Ova je pojava detaljnije analizirana u Tekešinović (2021).

I kod ovog tipa rečenica može se pojaviti inverzija subjekta u prvom dijelu (primjer 37):

- (37) *Arriverait-il, je partirais aussitôt.* (Abeillé, Godard 2021: 1553)
(*S'il arrivait, je partirais aussitôt.*)

Kako vidimo, primjeri ovakvih rečenica pokazuju da se uglavnom radi o asindetskim strukturama. Ipak primjer (38) potvrđuje da ni ovdje nije potpuno isključena mogućnost upotrebe veznika *et*:

- (38) *Tu aurais refusé, et il t'aurait licencié.* (Caudal 2018: 56)
(*Si tu avais refusé, il t'aurait licencié.*)

2. 6. Rečenice u konjunktivu pluskvamperfekta

Posljednji tip rečenica, karakterističan isključivo za francuski književni jezik, prepoznaje se po tome što je glagol prve rečenice u pluskvamperfektu subjunktiva (*subjonctif*)⁷ uz obaveznu inverziju subjekta:

- (39) *La route eût-elle été plus sèche, l'accident ne se serait pas produit.*
(*Si la route eût / avait été plus sèche, l'accident ne se serait pas produit.*)
(Riegel, Pellat, Rioul 1999: 138)
- (40) *Marie eût-elle agi différemment, le don n'aurait pas été si merveilleux.*
(Abeillé, Godard 2021: 1560)
(*Si Marie eût / avait agi différemment, le don n'aurait pas été si merveilleux.*)
- (41) *Eussent-ils choisi de négocier leur installation, les Anglais auraient donc eu fort à faire.* (Caudal 2018: 57)
(*S'ils eussent/avaient choisi de négocier leur installation, les Anglais auraient donc eu fort à faire.*)

---

⁷ S druge strane, kondicionalna interpretacija nije moguća s pluskvamperfektom indikativa u prvoj rečenici (Abeillé, Godard 2021: 1572): *Il avait pris le tram, il était à l'heure.* (Up. *S'il avait pris le tram, il était à l'heure.*)

U pitanju su, kako vidimo, asindetske rečenične strukture u kojima se konjunktiv pluskvamperfekta u prvoj rečenici⁸ pojavljuje u kombinaciji s kondicionalom perfekta u drugoj rečenici, odnosno riječ je o strukturi:

P1: *subjonctif plus-que-parfait* - *sujet*, P2: *conditionnel passé*.

Pored ovih 6 navedenih tipova nezavisnosloženih rečenica s kondicionalnom semantičkom interpretacijom, ovdje ćemo još spomenuti jednu neobičnu i zanimljivu upotrebu infinitiva koja se može čuti na području Kvebeka. Riječ je naime o kondicionalnom infinitivu (*l'infinitif conditionnel*), tj. o bezvezničkoj rečeničnoj strukturi u kojoj infinitiv, u prvom dijelu te u konstrukciji s glagolom u kondicionalu u drugom dijelu, dobija kondicionalnu interpretaciju. Njegov implicitni subjekt je istovremeno subjekt glavnog glagola, s tim da može imati i vlastiti subjekt, sudeći po sljedećim primjerima koje navode Abeillé, Godard (2021: 1556):

- *Avoir une auto, j'irais certain.*
(*Si j'avais une voiture, j'irais, c'est certain.*)
- *Maintenant, je pense que recommencer, je ferais une garde-malade.*
(*Maintenant, je pense que si je recommençais /un métier/, je serais garde-malade.*)
- *Rester au bord du lac, je pêcherais plus souvent.*
(*Si j'habitais au bord du lac, je pêcherais plus souvent.*)
- *Jeanne avoir sorti son char, on serait allés à Toronto.*

---

8 U primjerima s glagolom u konjunktivu imperfekta (*subjonctif imparfait*) do izražaja dolazi koncesivna semantika. Seder (2024: 67) u tom kontekstu precizira da je riječ o arhaičnoj strukturi, koja se u savremenom jeziku javlja u „skoro okamenjenim izrazima” tipa: *fût-il, dût-il, dussé-je*, itd. dodajući i to da se ove rečenice najčešće mogu parafrazirati koncesivnim klauzama uvedenim veznikom *même si*. Tačnije, riječ je o koncesivnim rečenicama koje izražavaju preplitanje koncesivnosti i hipoteze (ibid. 69):

- *Dût-il m'en coûter, je ferai mon devoir.* (Riegel, Pellat, Rioul 1999: 138)
(*Même s'il doit m'en coûter, je ferai mon devoir.*)
- *Dussé-je être blâmé, je vous soutiendrai.* (Ibid.)
(*Même si je dois être blâmé, je vous soutiendrai.*)
- *Fût-il ministre, je ne l'écouterai pas.* (Abeillé, Godard 2021: 1560)
(*Même s'il est ministre, je ne l'écouterai pas.*)

Koncesivna hipoteza, kako je naziva Papić (1984: 245), pojavljuje se i u strukturama s oba glagola u kondicionalu, a potvrđuje je transformacija prve rečenice u zavisnu pomoću veznika *même si* ili pak vezničkog izraza *quand bien même*:

- *Le pourrait-il (qu) 'il n'en ferait rien.* (Riegel, Pellat, Rioul 1999: 138)
(*Quand bien même il le pourrait, il n'en ferait rien.*)
- *M'aurait-il proposé une fortune, je ne lui aurais pas vendu ce terrain.* (Ibid.)
(*Même s'il m'avait proposé une fortune, je ne lui aurais pas vendu ce terrain.*)
- *Le supplierait-on, il ne céderait pas / il ne cédera pas.* (Abeillé, Godard 2021: 63, 1762)
(*Quand bien même on le supplierait, il ne céderait pas / il ne cédera pas.*)
(*Même si on le suppliait, il ne céderait pas / il ne cédera pas.*)

(*Si Jeanne avait pris sa voiture, on serait allés à Toronto.*)⁹

U svim prethodno navedenim rečeničnim tipovima prva rečenica odgovara dakle zavisnoj pogodbenoj (protaza), a druga glavnoj ili upravnoj (apodoza) i taj je poredak uglavnom fiksna, za razliku od zavisne kondicionalne rečenice koja može promijeniti poziciju, tj. biti i u postpoziciji u odnosu na glavnu rečenicu, a da to ne utiče na smisao strukture (npr. *S'il insiste, je céderai. - Je céderai s'il insiste.*). Pogledajmo u tom smislu još jednom neke od naših gornjih primjera:

- *Viens ici et tu auras une surprise! / ? Tu auras une surprise et viens ici!*
- *Votre bébé régurgite, il existe des laits épais.*
/ * *Il existe des laits épais, votre bébé régurgite.*
- *Il prenait le tram, il était à l'heure. / Il était à l'heure, il prenait le tram.*
(Značenje je sada promijenjeno/obrnuto: *S'il était à l'heure, il prenait le tram.*)
- *Un mot de plus, (et) je me bouche les oreilles.*
/ * *Je me bouche les oreilles (et) un mot de plus.*
- *Vous m'offririez des fleurs, je les refuserais!*
/ * *Je les refuserais, vous m'offririez des fleurs.*

Ovo pokazuje da je promjena poretka koordiniranih i jukstaponiranih rečenica s kondicionalnom semantičkom interpretacijom ili upitna, odnosno nije moguća, ili dovodi do promjene smisla, tj. do drugačije semantičke interpretacije¹⁰ pa je stoga riječ o asimetričnim strukturama (Abeillé, Godard 2021: 1796).

9 Kondicionalni infinitiv u bosanskome jeziku također je dosta rijedak u upotrebi, konstatuje Palić (2019: 166-167), a može se analizirati kao eliptična klauza nastala od ishodišne klauze s modalnim glagolima ili modalnim konstrukcijama sa značenjem dovoljnosti/dostatnosti, npr:

Samo se dokopati vrata, i spašen sam. ← [*Treba*] *samo se dokopati vrata, i spašen sam.*

Zatvoriti oči, i sve nestaje. ← [*Dovoljno je*] *zatvoriti oči, i sve nestaje.*

Iako u literaturi nismo naišli na primjere koji bi to potvrdili, ovo bi se u francuskom jeziku odnosilo na koordinirane rečenice s veznikom *et* od kojih prva sadrži modalni glagol *devoir* u kombinaciji s restriktivnom konstrukcijom *ne ... que* ili pak impersonalno upotrebljeni glagol *suffire*:

- *Vous ne devez que nous envoyer des clients et vous gagnerez 12% de la vente.*
(<https://www.linguee.fr/francais-anglais/traduction/vous+ne+devez+que.html>)
(*Si vous nous envoyez des clients, vous gagnerez 12% de la vente.*)
- *Rien de plus simple, il suffit de vous inscrire à notre newsletter et vous serez tenu au courant de toutes les avancées, ou bonnes affaires à saisir!*
(<https://www.linguee.fr/francais-anglais/traduction/il+suffit+de.html>)
(*Rien de plus simple, si vous vous inscrivez à notre newsletter, vous serez tenu au courant de toutes les avancées, ou bonnes affaires à saisir!*)

10 U primjerima gdje se kondicionalnost prepliće sa koncesivnošću moguća je promjena poretka rečenica bez posljedica po smisao kao u primjeru:

- *Me supplierait-il à genoux, je ne recevrai pas cet homme.*
Je ne recevrai pas cet homme, me supplierait-il à genoux. (Abeillé, Godard 2021: 64)

3. ZAKLJUČAK

U ovom smo radu razmatrali koordinirane i jukstaponirane rečenice s kondicionalnom semantičkom interpretacijom koje se u sintaksičkom pogledu smatraju nezavisnosloženim rečeničnim strukturama. Navedeni primjeri su međutim, jasno pokazali da prva i druga rečenica u ovim dvodijelnim konstrukcijama u semantičkom pogledu ovise jedna od druge u datom kontekstu, što je i potvrdila transformacija svakog primjera u zavisnu kondicionalnu rečenicu s veznikom *si* te veznicima *quand*, *chaque fois que* i *comme* tamo gdje do izražaja dolazi interferencija sa srodnim semantičkim relacijama, tj. sa temporalnošću i kauzalnošću.

Tipovi kondicionalnih nezavisnosloženih rečenica u francuskom jeziku ovdje su izdvojeni i određeni prema osnovnim sintaksičko-semantičkim obilježjima prve od dvije koordinirane ili jukstaponirane rečenice. Naime, upravo je prva rečenica u ovim dvodijelnim strukturama nosilac kondicionalne semantike, što su u svim navedenim primjerima potvrdile parafraze u kojima je prva rečenica zamijenjena zavisnom kondicionalnom s veznikom *si*.

Riječ je dakle o sljedećim tipovima rečenica:

1. tip P1: *impératif / que + subjonctif, (et)* P2: *futur simple / présent*
2. tip P1: *présent, (et)* P2: *présent / impératif*
3. tip P1: *imparfait, (et)* P2: *imparfait / conditionnel passé*
4. tip P1: GN / GP (*et*) P2: *présent, imparfait, conditionnel passé*
5. tip P1: *conditionnel présent / passé, (que)* P2: *conditionnel présent / passé*
6. tip P1: *subjonctif plus-que-parfait - sujet*, P2: *conditionnel passé*

Kod 1. tipa rečenica moguća je i upotreba veznika *ou* pri čemu prva rečenica odgovara zavisnoj kondicionalnoj s veznikom *si* u negativnoj formi dok semantička interpretacija u isto vrijeme može uključivati i kauzalnost. Kod 2. tipa smo zabilježili i primjer rečenice u upitnom modalitetu dok su kod 3. tipa česti primjeri sa inverzijom subjekta u prvoj rečenici, a moguća je i upotreba semantički praznog elementa *que*.

Interferencija kondicionalnosti i temporalnosti pojavljuje se kod 1. tipa rečenica gdje se u pojedinim primjerima istovremeno uočava odnos vremenske sukcesivnosti pri čemu veznik *et* dobiva značenje *et ensuite*, *et alors*, *et puis*. Sukcesivnost radnji jednako dolazi do izražaja u pojedinim primjerima jukstaponiranih rečenica ovog tipa u kojima je veznik *et* izostavljen.

S druge strane, u primjerima rečenica sa oba glagola u prezentu (2. tip) i sa oba glagola u imperfektu (3. tip) do izražaja istovremeno dolazi iterativni aspekt (radnja

ili situacija koja se ponavlja), što potvrđuje transformacija prve rečenice u zavisnu pomoću iterativnog *si* te veznika *quand* i *chaque fois que*. Pojedini primjeri su također pokazali da je, istovremeno s kondicionalnom i temporalnom, moguća i uzročno-posljedična interpretacija (prvu rečenicu zamjenjuje zavisna s kauzalnim veznikom *comme*), što ukazuje na srodnost semantičkih relacija kondicionalnosti, temporalnosti i kauzalnosti. Usljed njihovog preplitanja dolazi međutim do dvosmislenosti ili višesmislenosti, koje onda u takvim primjerima usložnjavaju i otežavaju kondicionalnu semantičku interpretaciju.

LITERATURA

1. Abeillé, Anne, Danièle Godard en collaboration avec Annie Delaveau et Antoine Gautier (2021), *La grande grammaire du français*, 1e édition, Actes Sud, Arles (elektronska forma- Pdf)
2. Caudal, Patrick (2018), "Vers une approche constructionnelle des structures au conditionnel", *Langue française*, 200, 49-61.
3. Fairon, Cédric, Anne-Catherine Simon (2018), *Le Petit bon usage de la langue française: grammaire*, De Boeck Supérieur (elektronska forma- Pdf)
4. Grevisse, Maurice (1993), *Le Bon Usage*, 13ème édition par André Goosse, DeBoeck Duculot, Paris
5. Guberina, Petar (1954), *Valeur logique et valeur stylistique des propositions complexes, Théorie générale et application au français*, Editions Epoha, Zagreb
6. Jayez, Jacques, Mathilde Dargnat (2009), "One More Step and You'll Get Pseudo-Imperatives Right", *Proceedings of Sinn und Bedeutung*, 13, 247-260.
7. Kovačević, Miloš (1988), *Uzročno semantičko polje*, Svjetlost, Sarajevo
8. Le Bidois, Georges, Robert Le Bidois (1938), *Syntaxe du français moderne*, tome II, Éditions Auguste Picard, Paris
9. Monneret, Philippe, René Rioul (1999), *Questions de syntaxe française*, P.U.F. linguistique nouvelle, Paris
10. Nazarenko, Adeline (2000), *La cause et son expression en français*, Ophrys, Paris
11. Palić, Ismail (2019), *Gramatika, semantika i pragmatika rečenice*, edicija Radovi, knj. 23, Institut za jezik Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
12. Papić, Marko (1984), *Gramatika francuskog jezika, Strukturalna morfosintaksa*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd

13. Popović, Nataša (2016), *Izražavanje kauzalnosti u francuskom i srpskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Novi Sad
14. Pranjković, Ivo (1984), *Koordinacija u hrvatskom književnom jeziku*, Znanstvena biblioteka hrvatskog filološkog društva 13, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb
15. Riegel, Martin, Jean-Christophe Pellat, René Rioul (1999), *Grammaire méthodique du français*, P.U.F., Paris
16. Sandfeld, Kristian (1936), *Syntaxe du français contemporain II, Les propositions subordonnées*, Librairie E. Droz, Paris
17. Seder, Ružica (2024), *Koncesivnost u francuskom, italijanskom i srpskom jeziku*, Filozofski fakultet, Novi Sad
18. Tekešinić, Lejla (2021), "O statusu elementa *que* u dva slučaja obrnute subordinacije u francuskom jeziku", *Radovi hrvatskoga društva za znanost i umjetnost* 20–22, 37–47.
19. Varga, Dražen (2005), *Syntaxe du français*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – FF Press, Zagreb
20. Von Wartburg, Walther, Paul Zumthor (1958), *Précis de syntaxe du français contemporain*, Éd. A. Francke S. A., Berne
21. Wagner, René-Louis, Jacqueline Pinchon (1962), *Grammaire du français classique et moderne*, Hachette, Paris

INTERNET IZVORI

1. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/abdukcija/>; pristupljeno 12. januara 2025.
2. <https://www.linguee.fr/francais-anglais/traduction/vous+ne+devez+que.html/>; pristupljeno 17. februara 2025.
3. <https://www.linguee.fr/francais-anglais/traduction/il+suffit+de.html/>; pristupljeno 17. februara 2025.

INDEPENDENT CONDITIONAL CLAUSES IN THE FRENCH LANGUAGE

Summary:

The paper examines independently composed clauses in the French language in which the semantic relation of conditionality is recognized. These sentences are two-part, coordinated, and juxtaposed sentence structures that differ typologically. Therefore, the main goal of this paper is to determine the types of sentences involved, identify their basic grammatical and semantic features, and then explore specificities that emerge in certain contexts during the semantic interpretation of such sentence structures. 6 types of conditional independently composed clauses are distinguished according to the basic syntactic-semantic features of the first clause, which in these two-part structures is the carrier of conditional semantics, which was confirmed in all the above examples by paraphrases in which the first clause is replaced by a dependent conditional clause with the conjunction *si*.

Keywords: conditionality; coordinated clauses; juxtaposed (asyndetic) clauses; temporality; causality

Adresa autorice
Author's address

Lejla Tekešinović
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
lejla.tekesinovic@ff.unsa.ba